

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

VII. Qua ratione personæ diuinæ se habeant ad essentia[m], ac attributa essentialia, & quomodo tum de vtrisq[ue] inter se comparatis, tum vniuersim de bis, quæ pertinent ad vnitatem & pluralitatem in ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

catur, possint esse re distincta ab essentia. Denique de ratione subsistentiæ est, ita reddere subsistentem naturam incommunicabilem, ut natura ipsa hoc modo subsistens, iuxta nostrum concipiendi modum, & formaliter, nullomodo possit ulli personæ amplius communicari: siue persona hæc re, siue ratione tantum ab ipsa natura ita subsistente distinguatur: cum tamen iuxta oppositam sententiam ipsamet illa subsistentia, qua talis est formaliter, pluribus personis communis sit; ac per ipsas subsistentias personales ulterius determinetur.

12 Ad primum utriusque oppositæ sententiæ Respondetur, subsistentiam ut sic non magis esse perfectionem simpliciter simplicem, quam personalitatem, seu suppositalitatem, à qua, ut dictum, etiam in diuinis non differt. Hæc autem secundum rationem quidem particularem & indiuiduam, ut est hæc vel illa personalitas, non est perfectio simpliciter simplex, etiam prout in Deo est, ut ex veriori suo loco inferius dicitur q. 3. dub. 4. etsi secundum rationem communem, & quasi abstracte accepta, dici possit perfectio simpliciter simplex, cum sit in quolibet ente melior ipsa, quam non ipsa, seu quam aliud cum ipsa impossibile. Nisi aliquis malit dicere, eam definitionem perfectionis simpliciter, intelligi de aliquo, quod iuxta suam quandam rationem indiuiduam (qualiscunque demum illa sit) & ut in particulari alicubi existit, melior sit ipsa, quam non ipsa; quo sensu simpliciter negari poterit, esse perfectionem simpliciter. Quod si concedatur, priori modo esse perfectionem simpliciter, non tamen ideo necesse est, eandem numero communicari omnibus personis; quia ut dictum, iuxta suam rationem indiuiduam non est perfectio simpliciter simplex.

13 Ad secundum argumentum primæ sententiæ iam antea responsum est, S. Hieronymum, & Augustinum, re nondum satis comperta, subsistentiam siue subsistere accepisse pro existentia substantiali.

Ad secundum argumentum secundæ sententiæ Respondeo cum Vasquez d. 156. cap. 2. omisiss varijs aliorum sententijs, nomen Deus per se ac immediate supponere, nec pro subsistente illo absoluto; tale enim nullum est; nec determinatè, quantum quidem est ex vi nominis, pro vno aliquo certo & determinato subsistente in natura diuina; sed pro concreto seu indiuiduo Deitatis, quod, ut cætera substantiua concreta naturarum, licet supponat materialiter pro persona, eamque adeo etiã connotet, velut in quo subsistit natura; formaliter tamen & directè significat naturam: vnde etiam dicitur hic homo, non quia sit in hoc supposito, sed quia est hæc natura in hoc vel illo supposito. Eodem igitur modo hic Deus directè quidem, & formaliter dicit & significat singularem naturam diuinam, non tamen particularem & indiuiduam aliquam subsistentiam diuinam; sed abstractè & indifferenter connotat aliquid, seu quicquid est subsistens in natura diuina: ita ut quamuis suppositio illius termini sit particularis & determinata ex parte diuinitatis, tamen ex parte subsi-

stentiæ sit communis, & abstrahens à tribus personis in particulari, qua nimirum sunt hæc personæ particulatim, ut suo loco etiam de spiratore dicitur. Quare etiam de omnibus & singulis personis potest prædicari; & ratione quoque prius intelligitur hoc concretè diuinitatis, quã ipse personæ eodem modo, quo vniuersale prius dici solet de particulari, iuxta Aristotelem in postprædicamentis cap. 2. de modis prioris.

14 Ex quibus etiã efficitur primo, licet Deitas ut sic nõ concipiatur à nobis ut ens infinitum simpliciter in omni ratione entis, sed essentiã tantum, esto subsistentia in genere concepta sit perfectio simplex; tamen Deum, & quamlibet personam diuinam, etiam iuxta nostrum concipiendi modum, esse ens simpliciter infinitum: cum tam Deus, quam personæ singulæ includant subsistentiam; ille in determinatè hanc vel illam, seu etiam omnes simul; hæ singulæ vero etiam determinatè suam.

Secundo colligitur, licet Deus materialiter idem sit, quod *habens Deitatem*, ut loquitur S. Thomas hic q. 39. a. 4. tamen formaliter & in modo significandi idem non esse, ut recte etiam Suarez, Vasquez & alij: nam habens Deitatem adiectiuum est, & ideo pluraliter dicitur, iuxta eundem S. Thomam; Deus non item, ex certa omnium.

DVBIVM VII.

Qua ratione diuina persona se habeant ad essentiam, ac attributa essentialia: Et quomodo tum de utrisque inter se comparatis; tum vniuersim de his, que pertinent ad vnitatem Et pluralitatem in Deo loquendum sit.

S. Thomas 1. p. q. 37. & 39.

1 AD considerationem diuinarum personarum in genere, maxime etiam spectat habitudo earum (utriusque intrinseca) ad diuinam essentiam; ex qua nascitur varijs modi loquendi, de his, que pertinent ad vnitatem & pluralitatem in Deo: etsi de hac re S. Thomas duas speciales questiones instituat; que tamen nos omnia, quia ferè ex dictis colliguntur, aliquot assertionibus breuiter explicabimus; præsupponendo, comparari posse diuinas personas cum essentia, vel secundum rem ipsam; vel secundum prædicationem, seu modum prædicandi. Ad rem ipsam in primis pertinent duæ prioræ assertiones; ad modum loquendi seu prædicandi cætera.

2 Assertio I. Personæ diuinæ ab essentia re ipsa nullo modo distinguuntur; sed solum ratione. Ita S. Thomas cit. q. 39. a. 1. & communis Doctorum; speciatim Alberti Magni in 1. dist. 2. art. 20. Alensis 1. p. q. 44. in fin. Gandauensis in sum. artic. 24. q. 2. & quodlib. 5. q. 6. Egidij in 1. dist. 2. art. vlt. q. 2. ad 1. Heruzi ead. dist. quæst. 4. quam inter recentiores bene tuentur Caietanus hic q. 39. art. 1. &

Grego-

Gregorius de Valentia hic quæst. 13. punct. 1. est- que hæc sententia opposita duabus falsis opinationibus; prima est, quam refert Sanctus Thomas cit. q. 39. a. 1. eorum, qui dicebant, tum relationes vniuersim, tum etiam illas, quibus distinguuntur diuinæ personæ, solum esse assistentes, non autem inexistentes, ac proinde essentiam diuinam non esse eadem cum relationibus personalibus, ipsi que personis: quam sententiam Gaetanus ibidem putat esse Porretanorum.

3 Secunda sententia est Scoti in 1. d. 1. q. 4. Okami ibidem quæst. 1. & Gabrielis eadem distinct. & quæst. dub. 2. & 3. Marfilij in 1. q. 6. art. 2. qui docent, essentiam diuinam, & personam, distinguui, non quidem realiter strictè, sed actu formaliter, siue ex natura rei, ante omnem operationem intellectus, nimirum in adæquate, & ratione relationum seu proprietatū personalium. Quæ sententia, vt bene notauit Gregorius de Valentia, in primis etiam est Durandi in 1. d. 3. q. 1. vt dicitur quæst. 3. dub. 2.

Sed vtraque sententia planè est falsa, & nullo modo probabilis, vt vniuersim docuimus de attributis diuinis disp. 2. q. 2. dub. 2. & de simplicitate Dei q. 3. du. 1. Probatur primo ex Scripturâ. Ioan. 1. v. 30. *Ego & Pater vnum sumus.* & 1. Ioan. 5. v. 7. *Ei tres vnum sunt.* Quæ ad naturam referuntur.

4 Secundo ex communi consensu SS. Patrum, è quibus Gregorius Nazianzenus orat. in sancta lumina, *Vnum*, inquit, *in tribus diuinitas est, & tria vnum, in quibus diuinitas est, vel vt magis propriè dicam, qua diuinitas est.* Et sanctus Augustinus lib. 7. de Trinitate. cap. 6. *Non aliud est Deo esse, aliud personam esse, sed omnino idem.* &c. Eodem modo loquuntur alij Patres.

Tertio idem colligitur ex definitione Ecclesiæ. cap. *Firmiter*, & cap. *Dannamus*, de Sum. Trinit. & fid. Cathol. ex quibus fide certum est, ea saltè inter se non distinguui sicut rem à re.

5 Quarto idem conuincitur ratio. Tum quia in Deo nõ est compositio ex supposito & naturâ, ob summam eius simplicitatem, vt dictum cit. q. 3. dub. 1. Tum quia falsum est, relationes personales, aut solum assistere naturæ, cum sint substantiales, adeoque substantialiter constituentes personam, & comune sit etiam cæteris relationib⁹ creatis, non solum, esse ad terminũ, sed etiã, esse in subiecto: aut ex natura rei, siue ante omnem operationem intellectus distinguui ab essentia, vt pluribus dicitur q. 3. dub. 2. Rationes Scoti dissoluit Gregorius de Valentia loc. cit. & soluntur ex dictis, tum cit. q. 2. dub. 2. de attributis diuinis, tum hic dub. 4. Plura inferius quæst. 3. dub. 2. Quomodo vero etiam personæ diuinæ identicè vnum sint in essentia, dicitur dub. seq.

6 Assertio II. Et si tam essentia ipsa, quam essentialia & absoluta attributã omnia, re ipsa æque communia sint tribus personis; recte tamen ex his quædam vni personæ, alia alteri, per quandam appropriationem accommodantur; vt potentia Patri; qui est principium omnium personarum procedentium; Sapientia & veritas, & similia, quæ ad intellectum pertinent, Filio, per intellectum procedenti; Spiritui sancto bonitas, qua

procedit per voluntatem, cuius obiectum proprium est bonum; quæque in nobis est subiectum principale bonitatis moralis. Ita sanctus Thomas cit. q. 39. a. 7. & 8. ex communi; & somitur tum ex Scriptura, tum ex SS. Patribus, qui prædicata eiusmodi absoluta & communia nonnunquam appropriant certis personis; ita vt quamuis alioquin ex se, & ex vi nominis communia sint omnibus personis, certam tamen nonnunquam personam designent; in quo etiam differunt à proprijs, vt sunt Pater, Verbum, seu Filius. &c. quia hæc re ipsa & per se, ac ex ipsa vi nominis, vni tantum personæ conueniunt.

7 Ratio est. Quia per eiusmodi accommodationem & appropriationem minimè significatur, eiusmodi attributã, seu prædicata appropriata, re ipsa vni tantum personæ conuenire, & non esse communia omnibus, sed solum esse in vna persona peculiarem rationem, ob quam illi tribuantur, quæ non est in alia, vt dictum, quod non solum nullius deceptionis aut erroris est causa; sed facit potius ad cognoscendam & declarandam magis rationem propriam singularum personarum. Quo modo Sanctus Thomas cit. art. 8. cum Augustino lib. 6. de Trinitate. cap. 10. etiam illud Apostoli, Rom. 11. vers. 36. *Ex ipso, & per ipsum, & in ipsa sunt omnia*, aliaque similia plura, ex SS. Patribus, tribus personis diuinis accommodat; quæ apud ipsum videri possunt. Plura de hac re q. 4. dub. 1. 2. 4. & 9.

8 Assertio III. Recte dicuntur tres personæ esse vnus essentia vel substantia. Ita Sanctus Thomas cit. q. 39. art. 2. ex communi. Probatur ex Augustino lib. 3. contra Maximinum cap. 14. vbi dicit Homouison, quod in Concilio Nicæno aduersus Arianos firmatum est, idem significare, quod, *tres personas esse vnus essentia.* Ratio est, quia tamen aliã formã, & id quod se habet per modum formæ, potius dicatur esse suppositi seu personæ, in quã est; non autem personæ formæ; tamen cum addito, esse huius vel illius formæ, similis vel dissimilis, pulchræ vel turpis, vnus aut diuersa, rectè de personã, aut personis dicimus. Cum ergo tres personæ habeant eandem essentiam, ex dictis, rectè dicuntur esse vnus essentia, vel substantia, vel etiam natura, tamen si vocula *essentia* id clarius significet; quia natura eiusdem aliquando dicuntur, quæ conueniunt in aliquo actu etiam accidentali; quo modo omnia calefacientia dicuntur vnus natura; vnus autem essentia dici non possunt, nisi quorum vnus est esse, vt notauit Sanctus Thomas ibidem ad 3. De vocula autem *substantia* dictum supra dub. 1. Addit Vasquez hic citat. quæstio. 39. articulo secundo, rectè etiam dici *tres personas Deitatis*; quia nimirum vocula *Deitas* vim habet duarum vocum, scilicet naturæ diuinæ, vt in simili responderet Sanctus Thomas ibidem ad 4.

9 Assertio IV. Nomina essentialia substantiua, & quæ substantiue usurpantur, non dicuntur pluraliter, adiectiua autem dicuntur pluraliter de Deo, ac in diuinis. Ita S. Thomas cit. quæst. 39. art. 3. ex communi, idque iuxta vsum loquend-

Scripturæ

Scripturæ ac SS. Patrum. Ratio primæ partis est; quia ut nomina substantiua dicuntur pluraliter, regitur pluralitas formæ seu naturæ, quæ directè significant; supposita simul pluralitate suppositorum, quam necessariam quoque esse, non negat S. Thomas, sed tacitè supponit. & verò etiam indicat supra quæst. 36. articulo vltim. ad 2. & apertè tradit 3. p. quæst. 3. articulo 7. ad 2. vt ex communi rectè notauit Suarez lib. 3. capit. 11. & lib. 4. capit. 12. post Caietanum, Ferrariensem, Torrem, & alios Thomistas; quicquid hic neget Vasquez dist. 155. post Scotum, Capreolum, & alios, de quo plura in 3. parte. Quomodo tamen nihilominus ratione trium personarum & relationum in Deo multiplicentur, tum cetera transcendentia, tum etiam existentia, dicitur quæst. 3. dub. 4. Secunda pars probatur. Quia vt nomina adiectiua pluraliter dicantur, sufficit pluralitas suppositorum, etiam si forma ipsa formaliter significata non multiplicetur, ex communi. *De non*

10 *Hac igitur ratione solum dicitur vnus DEVS; non autem plures Dij, vllò sensu proprio; sicut nec tres Creatores, aut supremi Domini, &c. E contrario rectè dici possunt tres habentes Deitatem; item tres existentes; tres sapientes; tres æterni, & in creati & immensi, ex communi apud citatos. Quod confirmatur etiam ex Concilio Lateranensi, cap. Firmiter de Summa Trinitat. vbi dicitur, Pater generans, Filius nascentis, Spiritus Sanctus procedens, consubstantiales & coæuales, & coomnipotentes, & coæterni. Quamquam hæc nonnunquam substantiue accipiuntur, ac propterea solum singulariter Deo tribuuntur. Quo modo locutus est sanctus Athanasius in symbolo, Non tres omnipotentes, sed vnus omnipotens. Non tres æterni, sed vnus æternus: &c. qui tamen ipse ibidem mox inferius ait, tres personas sibi esse coæternas, & coæuales, &c. Ex quibus etiam exponi potest ille loquendi modus, etsi reuera quidem à gentilibus potius, quam ab Ecclesiasticis Scriptoribus vsitatus, & desumptus, DEVS ser Optimus, maximus; vt particula Ter aut simpliciter tantum sit exaggeratiua particula, aut significet in tribus personis optimum maximum. In particulari tamen cauendum, ne in vsu nominum vel suspecta nouitas introducatur; vel incauto sermone scandalum, aut erroris occasio præbeat.*

11 *Affertio V. Tametsi nomen Deus, vt & cætera nomina essentialia concreta, per se quidem & directè significant essentialiam, vt in habente ipsam, atque ita etiam pro essentialia supponant, vt cum dicitur, Deus creat, abstrahendo à personis in particulari; nonnunquam tamen ratione prædicati seu adiuncti suppositio eorum determinatur ad personam, adeoque verè & propriè supponunt pro personâ vnâ vel pluribus. Ita Sanctus Thomas cit. quæstion. 39. articulo 4. ex communi. Probatur & declaratur. Significatio enim nominum non solum pendet ex prima impositione, sed etiam ex accommodatione & vsu, quem habent, iuxta subiectam materiam, siue ex adiunctis circumstantijs; quo modo nonnunquam vocem Oratoris intelligitur Cicero; Philosophi, Aristoteles, &c.*

12 *Quare etiam vocabulum Deus, pro vna persona supponit, cum dicitur, Deus de Deo; siue quod idem est, Deus generat, vel genuit Deum; nimirum, Pater filium; gignere enim, quod additur vocabulæ Deum, Patris proprium est; gigni autem, est solius filij: pro duabus autem personis supponit vocabulum DEVS; cum dicimus, DEVS spiras; quia spirare commune est Patri & filio. Pro tribus autem, vt vult S. Thomas, post Augustinum lib. 6. de Trinit. cap. 9. cum Apostolus ait, 1. Tim. 1. v. 17. Regi seculorum immortalis & inuisibilis, Soli Deo honor & gloria; de quo tamen exemplo, & similibus alijs, aliter existimat Suarez lib. 4. cap. 14. ratus cum Caietano, immediatè supponere pro subsistente in natura diuina, communi & absolutâ subsistentiâ, quam refutauimus dub. præcedent.*

13 *Atque ex hac regulâ & assertione rectè deducit S. Thomas cit. q. 39. art. 4. ad 3. & 5. Vt vera est hæc propositio, Deus generat, siue etiam, Deus generat Deum, qui non est Deus Pater; ita ex vi verborum falsam esse istam, Deus non generat; vt communiter etiam alij Theologi sentiunt: quicquid Aureolus in 1. distinct. 4. quæstion. 1. Durandus distinct. 4. quæst. 2. & Nominales, etiam illam, propositionem; Deus non generat, ex vi verborum veram esse contendunt.*

14 *Probatur & declaratur. Veritas enim prioris vtriusque propositionis patet ex asser. præcedenti; siquidem ex adiuncto determinatur suppositio subiecti ad personam, cui verè conuenit prædicatum.*

14 *Posterior autem propositio est falsa; non solum quod in eâ nihil additur, quod determinet nomen DEVS ad personam filij, vt dicit Sanctus Thomas loc. cit. ad 3. sed quia negatio absolute posita cum termino singulari, est malignantis naturæ, & negat prædicatum de toto subiecto vbiuis existente, cui apponitur; quare ijs verbis significatur, generationem vniuersim repugnare Deo, quod est falsum: esto interim ad veritatem definitæ propositionis etiam negatiuæ; quando subiectum terminus communis est, sufficiat, eam verificari in vno aliquo particulari, vt Dialectici docent.*

15 *Affertio VI. Essentialia diuina, seu essentialia nomina in abstracto, non supponunt pro persona; ac proinde falsæ sunt hæc propositiones, Essentialia generat, vel generatur; producit, vel produciuntur; aliaque similes; in quibus nomina personalia vel notionalia adiectiua prædicantur de essentiali nomine, in abstracto. Ita ex communi & certa S. Thomas cit. quæst. 39. articulo 5. & 6. contra Abbatem Ioaachimum, quicirca hoc errauit, asserens, sicut dicitur, Deus genuit Deum, ita posse dici, Essentialia genuit essentialiam, accusans hoc nomine Magistrum Sententiarum, quasi negando eiusmodi propositiones; quaternitatem rerum in Deo induxerit, nempe tres personas, & quartam essentialiam, seu naturam, vt refertur cap. Damnamus, de summa Trinitat. & fid. Cathol. & ex parte etiam notauit S. Thomas cit. art. 5. Ea vero Abbatis doctrina, ex instituto damnatur in cit. cap. Damnamus, de Summâ Trinit. & fid. Cathol.*

15 *Rationem assignat S. Thomas; quia ad veritatem locutionum non solum oportet consid. erare res*

signifi-

significatas, sed etiam modum significandi. Licet autem secundum rem sit idem Deus, quod Deitas, non tamen est idem modus significandi utrobique. Nam hoc nomen *Deus*, quia significat divinam essentiam (non abstractè, sed ut) in habente, ex modo suæ significationis naturaliter habet, quod possit supponere pro personâ: & sic ea, quæ sunt propria personarum possunt predicari de hoc nomine *Deus*, ut dicatur, quod *Deus est genitus vel generans*, sicut dictum est (alfer. præced.) sed hoc nomen *Essentia* (ut & similia nomina essentialia in abstracto) non habet ex modo suæ significationis, quod supponat pro personâ; quia significat essentiam ut formam abstractam. Et ideo ea, quæ sunt propria personarum, quibus ab invicem distinguuntur, non possunt essentia attribui: significaretur enim, quod esset distinctio in essentia divina, sicut est distinctio in suppositis. Ita S. Thomas.

16 Sed quia dicit aliquis; esto essentia non supponat pro personâ; quid nō tamen saltem in sensu identico vera sit hæc propositio: *Essentia divina est generans*, cum essentia divina identicè idem sit quod *Deus*; idcirco addendum est ex eodem S. Thoma supra q. 32. a. 2. ad 2. cum de subiecto aliquo predicatur actio, prædicatione intelligi sensu formali, non identico; ac proinde actionem verè predicari non posse, nisi vel de supposito agente, vel de principio formali talis actionis. Sic enim rectè dicimus, *Deus intelligit*, aut intellectus intelligit; non autem voluntas divina intelligit, licet voluntas divina identicè idem sit quod *Deus*, & intellectus divinus.

17 **Assertio VII.** Etsi nomina personalia, vel notionalia adiectiva, ut generans, generatus, &c. non possunt predicari de essentia, seu attributo essentiali in abstracto, cum requirant sensum formalem, ut dictum asserti. præced. tamen substantiva nomina possunt de essentia tam in concreto, quam in abstracto predicari, propter realem identitatem essentia & personæ, dicendo, *Deus siue Essentia divina est Pater*, & *Filius*, & *Spiritus sanctus*, est *Trinitas*, est *tres personæ*. &c. sicut & contra: *Trinitas siue tres personæ sunt Deus* & *essentia divina*. Ita S. Thomas cit. q. 39. a. 6. ex comuni; contra Gilbertum Porretanum, quem refert S. Thomas ad 1. negasse hanc propositionem, *Deus est Trinitas*, & contra Abbatem Ioachim, qui idem docuit, nullam rem esse in Deo, quæ sit *Pater*, & *Filius*, & *Spiritus sanctus*, ut refertur & damnatur cit. capit. *Damnatus* de sum. Trinit. & fid. Cathol. Ratio est, quia ad unitatē prædicationis substantiivi de substantivo satis est, si ea prædicatione vera sit sensu identico, ac proinde sufficit identitas extremorum inter se, qualis in extremis dictarum propositionum cernitur. Et quamvis pro nullo supposito- rum divinæ naturæ hæc sit vera, *Deus est Trinitas*, est tamen vera pro essentia.

18 Nec obstat, quod hæc propositio est falsa. *Homo est omnis homo.* eo quod pro nullo supposito verificari possit, quia nomen *homo*, inquit S. Thomas cit. a. 6. ad 1. per se habet, ut supponat pro personâ, sed hoc nomen *Deus* per se habet, quod sit pro essentia, unde licet pro nullo supposito- rum divinæ naturæ hæc sit vera, *Deus est Trinitas*, est tamen vera pro essentia, quod non attendens Porretanus, eam negavit. Clarius

fortè dici potest, diferimen esse, quod à parte rei nulla entitas est, etiam si sit homo, quæ sit omnis homo; sicut à parte rei *Deus* est essentia divina, quæ est *Trinitas*; adeoque omnes & singulæ personæ. Abbas autem Ioachimus falsus nixus est fundamento, quod personæ divinæ non sint vnum identicè ac substantialiter in essentia, ut dicitur dub. seq.

19 Unde etiam colligitur primò; tamen si verè dici non possit, *Essentia divina est generans vel genita*; tamen cum addito substantivo rectè dici possit, est *res*, aut *DEUS generans*, quæ res generata; sit *res*, & *DEUS* (uti fieri potest) supponant pro personâ; non autem si supponant pro essentia, sicut etiam dici potest, *Essentia divina est res generans*, & *res non generans*; quia hæc non sunt contradictoria; nam in posteriori locutione res supponit pro essentia; in priori pro personâ, ut docet S. Thomas art. 5. ad 5.

20 Colligitur secundo, veram esse propositionem illam, quam habet S. Augustinus lib. 4. de Trinitate. capit. 20. *Pater est principium totius Deitatis*; siue ut tota Deitas per modum nominis collectivi sumatur, pro unitate personarum; in sensu tamen accommodo; personarum nimirum procedentium: sicut aliquis dicitur *Rector totius populi*, non tamen suspensus; siue quia est principium duarum personarum, quæ sunt tota indivisibilis Deitas; siue quia est principium totius Deitatis; non quia eam generet & spiraret; sed quia eam generando & spirando comunicat. Ita docet S. Thomas cit. a. 5. ad 6.

21 Addit idem art. 6. ad 2. Sicut illa propositio, *Pater est Deus*, est per se, ita etiam esse istam; *Deus est Pater*. Quod proportionaliter intelligendum videtur, nam hæc iuxta nostrum quidem concipiendi modum, pertinet ad secundum modum dicendi per se, cum subiectum sit de essentia prædicati, altera ad primum: illa directa, hæc quasi indirecta est, ut notavit Vasquez in commentario ibidem. Plura de hac re q. 3. dub. 2 & 3.

22 **Assertio IX.** Circa verba significantia in divinis unitatem, aut distinctionem, illud studiose observandum, ut inter duos errores extremos ita medium teneamus, ut nec, dum pluralitatem aliquam Deo tribuimus, in errorem Arij impingamus, qui posuit cum Trinitate personarum Trinitatē substantiarum seu naturarū, neq; dum unitatē profiteamur, Sabellij errorē incurramus, qui posuit cum unitate essentia, unitatē personæ. Hanc regulā statuit S. Thomas q. 31. a. 2. ex comuni & certa omnium Catholicorum sententia, quam etiam ipse particulatim ita declarat.

Etenim ad evitandum errorem Arij, ne tollatur unitas essentia, vitare debemus in divinis nomen *diversitas*, & *differentia*, quia hæc absolute pronuntiata, substantia & formæ distinctionem significant; licet cum addito rectè dici possit, *personas differre proprietatibus*, ut ex Damasceno l. 3. c. 6. & 7. rectè notavit Vasquez disp. 131. capite 2. sicut etiam Theologi nonnunquam vocant *personas diversas*, nimirum proprietatibus personalibus; ut videre est in Anselmo l. de processu spir. sancti. cap. 2. quem citamus infra q. 4.

dub.

dub. 6. Possimus etiam, inquit Sanctus Thomas loco citat. *uti nomine distinctionis, propter oppositio- nem relativam. Eadem ratione, ne tollatur simpli- citas essentiae, vitandum est nomen separationis, & di- visionis, quae est totius in partes. Ne autem tollatur a- qualitas, vitandum est nomen disparitatis. Ne tollatur similitudo, vitandum est nomen alieni & discrepantis. Alienum enim vocatur, quod est extraneum, & dissimile; quod non significatur voce alius, ut dicitur.*

23 E contrario ad vitandum errorem Sabellij, vi- tare debemus, inquit Sanctus Thomas, singulari- tatem; ne tollatur communicabilitas essentiae divinae. Vnde Hilarius dicit 7. de Trinitat. *Patrem & Fili- um singularem Deum predicare sacrilegum est. Debe- mus etiam vitare nomen unici (dicendo Deus est unicus) ne tollatur numerus personarum. Vnde Hilarius ibidem dicit, quod à Deo excluditur singularitas, atque unici intelligentia. Ita Sanctus Thomas: Sed recte, notat post Durandum in 1. distinct. 9. quaest. 1. Vasquez disputat. 131. cap. 4. per se, & secluso erroris Sabelliani periculo, non malè dici, Deum esse unicum, imò & singularem, excludendo vide- licet plures Deos, ut loquuntur etiam Lactantius lib. 4. diuinae Institut. cap. 29. & Sophronius Synod. VI. act. 11. in confess. fid. Pergit Sanctus Tho- mas: Dicimus tamen unicus Filius (unicus Spiritus sanctus, &c.) quia non sunt plures Filij in diuinis, &c. Vitamus etiam nomen Confusi, ne tollatur ordo natura (siue originis) à personis. Vnde Ambrosius dicit. 1. de Trinit. *Neq. confusum est quod unū est, neq. multiplex esse potest, quod indifferens est. Vitandum est etiam nomen soli- tary, ne tollatur consortium trium personarum. Dicit enim Hilarius 4. de Trinitat. Nobis neque solitarium, neque di- uersus Deum est confitendus.**

24 Porro iuxta eandem regulam, recte in diuinis usurpatur nomen masculinum alius; dicendo; *Filius est alius à Patre, & Spiritu sancto &c.* non autem neutrum, aliud; ut omnes sancti loquun- tur: & habetur etiam cap. Damnamus de sum. Trinitat. sicut è contrario dicimus, *in Christo esse aliud & aliud;* non autem esse alium & alium. Cuius rationem assignat sanctus Thomas ibidem ad 4. *quia neutrum genus est informe, masculinum au- tem est formatum, & distinctum; similiter femininum. Et ideo convenienter per neutrum genus significatur essentia communis, per masculinum autem & femininum, ali- quod suppositum determinatum in communi natura. Vn- de etiam in rebus humanis, si queratur, quis est iste? re- spondetur, Socrates; quod nomen est suppositum. Si autem queratur, quid est iste? responderetur animal rationale & mortale. Et ideo quia in diuinis distinctio est secundū perso- nas, non autē secundū essentia, dicimus quod Pater est a- lius à Filio, sed non aliud. Et è conuerso dicimus, quod sunt unum, sed non unus. Ita Sanctus Thomas. Quod de nomi- nibus alter, & alterum; unus, & unum, idem ma- sculinè, & idem neutraliter, intelligendum, ut rectè Vasquez disp. 131. cap. 1.*

25 Nec tamen ideo rectè dici potest, *Pater genuit alium Deum,* ut ex communi Sanctus Thomas q. 39. artic. 4. ad 4. etiam dici possit *Pater genuit alium, qui est Deus:* hic enim sola distinctio personarum, il- lic etiam diuersitas naturarum significatur: quā de-

causā etiam dici non potest *Filius est alius DEVS à Patre,* ut docet ead. quaest. 39. art. 4. Sanctus Tho- mas: quia vocula *Alius,* in eiusmodi locutioni- bus, ponit rem suam, inquit Sanctus Thomas, siue suum significatum, circa substantiuum *Deus;* & sic significatur distinctio *Deitatis.* Sicut etiam Augusti- nus non nisi improprie & quadam emphatica lo- cutioe dixit epist. 66. ad Maxim. *Deus Pater genuit alterum se;* ut sit sensus, genuit alterum simillimū sibi: cum tamen interim proprie dicatur, *Pater genuit alterum à se,* iuxta sanctum Thomam ibidem, & comunem. Bene Augustinus orat. de 5. haeref. à med. *Cum dico Filius, alter est, cum dico Deus, unus est. Alius est, quia Filius est, aliud quidē non est, quia Deus est.*

Denique ob eandem causam, vocula, *solum,* per modum categorematis, non potest addi termino absoluto in diuinis; dicendo v.g. *Deus est solus;* sig- nificaretur enim illum esse solitarium, & sine con- sortio plurium personarum: per modum autē syn- categorematis potest addi; dicendo v.g. *solum Deus creat,* sub quo tamen non licet descendere, dicen- do, *solum Pater creat:* quia ut *sophista dicitur, dicitur exclusiua immobilitatē terminum, cui adiungitur,* ut non possit sub eo fieri descensus, pro aliquo supposito- rum seu inferiorum, ut docet S. Thomas ead. q. 31. a. 3. ex communi, &c. Eadem ratione Vocula *solum,* non potest addi termino personali in Deo, cum, praedicatum est absolutum seu essentiale, secus cum est relatiuum seu notionale. Vnde non rectè dicimus, *solum Pater creat;* sed bene, *solum Pa- ter generat,* &c. ut docet S. Thomas ibidem art. 4.

Qui simul recte utroque articulo monet, h quid his notationibus aduersum quandoque, siue in Scripturā sacrā, siue apud SS. Patres reperitur, id piè exponendum esse; ut si quando vocula *solum* ad- datur termino personali, etiam cum praedicatum est absolutum, excludatur solum aliud seu diuer- sum in natura, non alius, seu persona alia. Cum e- nim aliquid essentiale dicitur de Patre, non exclu- duntur concomitantia, adeoque nec Filius vel Spiritus sanctus, propter essentiae unitatem, iuxta regulam Theologicam, & comunem SS. Patrum, ut dictum etiam dub. 4. De voculis autem *triplex, multiplex, Trinus, & Trinitas;* de quibus agit S. Tho- mas q. 31. a. 1. egimus supra dub. 1.

DUBIVM VIII.

An, & qua ratione diuina persona sint inter se similes, & quales (saluo tamen originis ordine): & idem in essentia, atq; in se mutuo exi- stentes.

S. Thom. 1. p. q. 42. a. 6.

AD cognitionem diuinarum personarum in ge- nere, pertinet etiam comparatio eorundē inter se, quatenus in comuni, ac praecise ut sunt diuinæ personarum, spectantur: quo spectat aequalitas, simili- tudo, mutua inexistētia, idēditas, & ut Theologi vocant, *Circuminsessio* earundem, de quibus breui- ter sequentes assertiones statuimus.

Assertio